

Celem projektu jest falsyfikacja poglądów dotyczących działalności Sądu Specjalnego w Katowicach (Sondergericht Kattowitz). Sąd ten był niemieckim sądem karnym. Został utworzony we wrześniu 1939 r. po zajęciu Górnego Śląska przez wojsko niemieckie i działał aż do stycznia 1945 r. Właściwością miejscową obejmował obszar rejencji katowickiej (Regierungsbezirk Kattowitz) i funkcjonował w ramach reżimu prawnego ziem wcielonych do Rzeszy (eingegliederte Ostgebiete). Jego właściwość rzeczowa obejmowała poważne przestępstwa kryminalne (np. mord, nielegalne posiadanie broni), przestępstwa gospodarcze (np. nielegalny ubój, pokątny handel) oraz polityczne (np. obraza Rzeszy i jej wodza, słuchanie zagranicznych audycji radiowych). Sąd specjalny stosował niemieckie prawo karne.

Katowicki sąd specjalny działał na specyficznym terenie górnośląskim. Przed wojną był to teren pogranicza polsko-niemieckiego, który jednak Niemcy od dawna uważali za własny i na którym w czasie wojny prowadzili szeroko zakrojoną akcję wpisów na Niemiecką Listę Narodową. Okoliczności te pozwalają na wysunięcie podlegającej weryfikacji hipotezy, że orzecznictwo katowickiego sądu specjalnego istotnie różni się od orzecznictwa sądów z głębi Rzeszy – m.in. ze względu na wyższy udział podsądnych volksdeutscheów i Polaków, skutkujący w sferze subsumcji – oraz że było łagodniejsze od orzecznictwa pozostałych sądów specjalnych utworzonych na ziemiach polskich włączonych do Rzeszy – choćby z uwagi na brak wydarzenia analogicznego do tzw. krwawej niedzieli w Bydgoszczy (Bromberger Blutsonntag) oraz dążenia do zniemczenia miejscowej ludności.

Planowane badania mają kompleksowy charakter i są ukierunkowane na wszystkie aspekty działalności Sądu Specjalnego w Katowicach. Obejmują zbadanie organizacji, struktury i funkcjonowania sądu, jego obsady kadrowej oraz orzecznictwa. Archiwalia dotyczące tego sądu specjalnego są rozproszone i znajdują się na terenie Polski i Niemiec. Wręcz unikatowy na tle pozostałych sądów specjalnych jest stan zachowania archiwaliów ilustrujących orzecznictwo. Zakłada się porównanie wyników badań dotyczących katowickiego sądu specjalnego z innymi sądami specjalnymi III Rzeszy, zwłaszcza utworzonymi na tzw. ziemiach wcielonych. Umożliwi to uchwycenie specyfiki Sądu Specjalnego w Katowicach.

Realizacja projektu umożliwi zapełnienie poważnej luki w nauce – zagadnienia nieopracowanego, a istotnego zarówno z punktu widzenia działalności okupacyjnego wymiaru sprawiedliwości w Polsce i polityki okupanta na specyficznym terenie górnośląskim, jak też w aspekcie funkcjonowania sądów specjalnych w III Rzeszy.